Rimantas KRAUJALIS

VIGODKOS (DŪKŠTO, SAKSONIŠKIŲ, ĄŽUOLYNĖS) I PILKAPIŲ TYRINĖJIMAI 1999 M.

Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių, Ąžuolynės) pilkapynas (AR 198; Ignalinos r., Dūkšto sen.) yra apie 5 km į Š nuo Dūkšto, apie 0,5 km į V nuo Vilniaus–Daugpilio geležinkelio, Dūkšto girininkijos 172 kvartalo PR ir 176 kvartalo ŠR kampe, į ŠV nuo Ignalinos–Zarasų kelio. 0,35 km ilgio PV–ŠR kryptimi ir 50–80 m pločio plote išliko 86 pilkapiai bei 8 pilkapių liekanos. Daugelis pilkapių apardyti. Pilkapyno V dalyje lobių ieškotojai 1985 m. suardė apie 30 pilkapių. 1909 m. T. Daugirdas ištyrė 5, o L. Kšivickis – 3 pilkapius. Aptikti I tūkst. II pusės sudegintų mirusiųjų kapai. Keletas radinių buvo Dūkšto dvaro archeologinių dirbinių kolekcijoje ir vėliau pateko į VDKM.

1999 m. pagal KVAD patvirtintą Apsaugos tikslais tiriamų archeologinių vietų programą šiame pilkapyne ištirti 3 pilkapiai, kurie apgadinti ariant kvartalinę liniją.

Pilkapis Nr. 1 buvo V pilkapyno teritorijos dalyje, prie kvartalinės linijos sankirtos su miško keliuku, einančiu palei vakarinę pilkapyno teritorijos ribą. Ariant kvartalinę liniją, nuardyta Š pilkapio sampilo dalis. Pilkapis labai suplokštėjęs. Išlikusio sampilo skersmuo apie 6 m, aukštis – 0,35–0,4 m. Sampilas supiltas iš geltono smėlio. Pilkapio sampilą iš ŠR, R, P ir PV juosė apie apie 0,7 m pločio griovys, kuris PR ir P–PV dalyse turėjo du 1,6 m ir 0,7 m „praėjimus“. ŠV dalyje pilkapio sampilą juosė ne griovys, o 2,10×1 m dydžio ir apie 1 m gylio ovali duobė. Laužaviečių ar akmenų vainiko pilkapyje neaptikta.

1,5 m atstumu į Š nuo griovio, esančio P dalyje, 25 cm gylyje nuo pilkapio sampilo paviršiaus, aptiktas degintinis kapas. Iš laužo švariai išrinkti degintiniai kauliukai buvo supilti 30×24×16 cm dydžio ir 6 cm storio plotelyje. Tarp kauliukų rasta įkapė – geležinis peiliukas. Kapas įrengtas ant pirminio žemės paviršiaus – pilkapio pagrindo. 1 m atstumu į R nuo P griovio, jau už pilkapio ribų, 15 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, aptiktas žalvarinis diržo apkalas. Daugiau radinių čia neaptikta.

Pilkapis Nr. 2 yra į R nuo ištirtojo pilkapio Nr. 1. Ariant kvartalinę liniją, nuardyta P pilkapio sampilo dalis. Išlikusio sampilo skersmuo apie 8

m, aukštis – 0,6 m. Sampilas supiltas iš geltono smėlio. Pilkapio sampilą iš P, V–ŠV, Š ir R juosė apie 0,8–1 m pločio grioviai, tarp kurių buvo palikti „praėjimai". Š pusėje griovys yra bendras su kito pilkapio grioviu. R pusėje jis bendras dar su vieno pilkapio, esančio ant kvartalinės linijos, grioviu. Laužaviečių ar akmenų vainiko pilkapyje neaptikta, išskyrus kelis akmenis, esančius bendro R griovio vietoje. Šie akmenys greičiausiai yra iš gretimo pilkapio akmenų vainiko.

Tyrinėjimų metu paaiškėjo, kad šis pilkapis buvo iškasinėtas lobių ieškotojų ir vėl iš dalies užpiltas. Tai įrodo aptikta seno kasimo 3,9×2,8 m dydžio duobė, kuri buvo iškasta centrinėje – Š pilkapio sampilo dalyje. Pačiame sampilo centre, permaišytose žemėse, aptikta daug degintinių kauliukų, o kontrolinės juostos, einančios iš Š į P, pjūvyje (seno perkasimo duobės viduryje) aptiktas kibiras.

Radinių šiame pilkapyje neaptikta.

Pilkapis Nr. 3 yra R pilkapyno dalyje. Tai pirmasis pilkapis iš R pusės, apardytas ariant kvartalinę liniją. Pilkapis perartas beveik per patį vidurį. Išlikusio sampilo skersmuo apie 9 m, aukštis – 0,6–0,7 m. Sampilas supiltas iš geltono smėlio. Pilkapio sampilą iš PV ir ŠR juosė apie apie 1 m pločio grioviai, o iš ŠV ir PR pailgos 1–1,2 m pločio, 2,4–3 m ilgio duobės. Laužaviečių ar akmenų vainiko pilkapyje neaptikta, išskyrus vieną akmenį, esantį V pilkapio dalyje, prie PV griovio Š galo. Kvartalinės linijos vietoje – arime aptikta tik pavienių degintinių kauliukų. Kadangi kvartalinė linija kerta pilkapį beveik per patį sampilo centrą (perartas yra net pilkapio pagrindas), buvęs kapas ar kapai čia visiškai sunaikinti. Archeologinių radinių šiame pilkapyje neaptikta.

Pagal kuklius radinius, rastus pilkapyje Nr. 1, ir pilkapių struktūrą, tyrinėtieji pilkapiai datuotini viduriniojo geležies amžiaus pabaiga – vėlyvojo geležies amžiaus pradžia.

Rimantas KRAUJALIS

Explorations of Vigodka (Dūkštas, Saksoniškės, Ąžuolynė) I barrows in 1999

In 1999 in Vigodka barrow cemetery 3 barrows were explored. Their diameter was 6 m and 8 m and 9 m, the height of the earth piles was 0,35 –0,7 m. Among cremated bones also an iron knife was found. In barrows No 2 and No 3 cremated bones only were found. The barrows are dating from the end of the Middle Iron Age to the beginning of the Late Iron Age.

Albinas KUNCEVIČIUS

STALGIONIŲ IR MYKOLIŠKIŲ (TADARAVO) PILKAPYNŲ TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. vasario mėn. KPC archeologai atliko Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos Dieveniškių pasienio užkardos dalies archeologinius žvalgymus. Tai apie 21 km ruožas. Šioje atkarpoje, kur jau buvo atliekami ir sienos žymėjimo darbai, apie 2 km į ŠV nuo Stalgionių kaimo, Poškonių girininkijos, Stalgionių miške (Švenčionių r.), aptiktas 1 pilkapis Lietuvos Respublikos pusėje ir dar kitas, patenkantis į Baltarusijos Respublikos pusę. Taip pat neaiškioje situacijoje atsidūrė ir vadinamieji Tadaravo pilkapiai (AR–161). „Lietuvos TSR kultūros paminklų sąraše" Mykoliškių (Tadaravo) pilkapiai buvo paskelbti Lietuvos respublikinės reikšmės archeologijos paminklu. KVAD suradus lėšų, nuspręsta tuos pilkapius, kurie bus sunaikinti įrengiant pasienio juostą, ištirti. Žvalgomieji minėtųjų pilkapynų tyrinėjimai atlikti 1998 m. vasarą.

STALGIONIŲ PILKAPIAI

Pilkapis Nr. 1. Sampilo skersmuo apie 9 m (R–V kryptimi) ir apie 8,5 m (Š–P kryptimi), jo aukštis apie 0,9 m. Pilkapio sampilo PR ketvirtyje buvo apie 1,3×1 m, o PV ketvirtyje apie 1,5×1,6 m dydžio, iki 0,5 gylio duobės. Pilkapio Š išorėje pastebimi akmenys: apie 1×0,8 m, 0,6×0,7 m dydžio rusvo granito akmenys – buvusio, bet jau išstumdyto akmenų vainiko likučiai. Sampilo R pakraštyje, apie 0,2–0,3 m gylyje, taip pat aptikta pavienių nedidelių akmenų. Apie 1,2 m į Š nuo pilkapio sampilo centro, apie 0, 5 m gylyje, atsidengė apie 0,8 m (Š–P kryptimi) ir apie 0,5 m (R–V kryptimi) dydžio, iki 0,22–0,3 m gylio degintinio kapo vieta. Iš aplinkinio gelsvai pilko smėlio ji išsiskyrė itin juoda, labai smulkiais pavieniais degintiniais kauliukais ir degėsiais. Kapo duobės forma – kiek ištęstas ovalas, kurio ilgis apie 1 m (P–Š kryptimi), plotis apie 0,7 m, gylis 0,3 m. Kape degintinių kauliukų labai mažai, jie pabarstyti nedideliame, apie 0,6×0,3 m plotelyje. Kapo centre sudėti žirgo aprangos daiktai. Ant sudegusių papiltų kauliukų viršaus gulėjo 3 geležinės, keturkampės diržo sagtelės. Po kaulais viena ant kitos padėtos